

Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledž
Keskkonnakaitse õppetool

**INTERREG KESK-LÄÄNEMERE PROGRAMMI MÕJU
KESKKONNAALASELE RAHVUSVAHELISE KOOSTÖÖLE**

Magistritöö tööstusökoloogia erialal

Marin Olo

Juhendaja: Kristjan Piirimäe

Tartu 2016

Autorideklaratsioon

Deklareerin, et käesolev magistritöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli magistrikraadi taotlemiseks ja et selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Kuupäev

.....

Allkiri

Sisukord

Sissejuhatus	4
1 Keskkonnaprobleemid.....	10
1.1 Läänemeri.....	10
1.2 Kliimaprobleemid	11
2 Materjal ja metoodika.....	13
2.1 Materjal	13
2.2 Metoodika	20
2.2.1 Andmete kogumine	20
2.2.2 Hindamisalused	20
3. Tulemused	22
3.1 Indikaatorite hindamine.....	22
3.2 Küsitluse ja intervjuude hinnang	26
3.3 Programmi prioriteetide ja eesmärkide analüüs	27
4. Järeldused.....	30
4.1 Indikaatorid	30
4.1 Küsitlused ja intervjuud	31
4.1 Programmi prioriteetide ja eemärkide analüüs.....	32
Kokkuvõte	33
Summary	34
Lisa 1 Indikaatorite analüüs	35
Lisa 2 Projektide hinnang.....	36
Lisa 3 Küsimustik	37
Lisa 4 Programmi I prioriteedi analüüs.....	38
Lisa 5 Programmi II prioriteedi analüüs	39
Lisa 6 Programmi III prioriteedi analüüs	40
Kasutatud kirjandus.....	41

Sissejuhatus

Eesti on olnud Euroopa Liidu liige alates 2004. aastast, sinna kuuludes on see olnud ka oluline regionaalne mõõde, riik oli ka üks 2009. aastal alguse saanud Läänemere strateegia algataja, mille üheks eesmärgiks on keskkonna kaitsmine [24] Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika julgustab erinevate liikmesriikide ning kaugemate riikidegi piirkondi ja linnu tegema koostööd ning ühiste programmide, projektide ja võrgustike abil üksteiselt õppima [23].

Euroopa riikide vaheline piiriületav koostöö on oluline piirkondade omavahelise sidususe ja tasakaalustatud sotsiaalmajandusliku arengu toetamiseks nii Euroopa Liidu sise- kui välispiiridel. Kokku oli Euroopa Liidu eelarve perioodil 2007-2013 Euroopa territoriaalse koostöö nimelise ühtekuuluvuspoliitika eesmärgi raames ligi 70 piiriülest, riikidevahelist ja piirkondadevahelist koostööprogrammi, milles Eesti osales. Nendeks olid Eesti-Läti piiriülene koostöö; Kesk-Läänemere piiriülene koostöö (sh Lõuna-Soome ja Eesti ning saarte ja saarestike alaprogrammid); Läänemere piirkonna riikidevaheline koostöö ja piirkondadevaheline koostöö: INTERREG IVC, INTERACT II, URBACT II ning ESPON 2013. [1] Euroopa territoriaalse koostöö eesmärk on suurendada Euroopa äärealade, linnade, piirkondade- ja regioonidevahelist koostööd ja omavahelist sidusust ning tasakaalustada sotsiaalmajanduslikku arengut. [11]

Erinevate programmide lõikes jagunesid Euroopa Komisjoni poolt eraldatud summad Euroopa Liidu eelarveperioodiks 2007-2013 järgnevalt:

- Eesti-Läti piiriülene koostöö programm 38,14 miljonit eurot;
- Kesk-Läänemere piiriülene koostöö programm (koos alaprogrammidega) 102,26 miljonit eurot;
- Läänemere piirkonna programm 236,47 miljonit eurot;
- INTERREG IVC programm 301,98 miljonit eurot;
- INTERACT programm 2,17 miljonit eurot;
- URBACT II programm 3,41 miljonit eurot;
- ESPON 2013 programm 2,17 miljonit eurot [1].

Kolm suuremat piiriülest programmi olid INTERREG IVC, Läänemere piirkonna programm ja INTERREG IVA. Euroopa Liidu eelarveperioodil 2007-2013 osales Eestist INTERREG IVC programmis 45 projektipartnerit, Läänemere piirkonna programmist 104 ja Kesk-

Läänemere programmis 243 projektipartnerit. Kuna Kesk-Läänemere programmis osales kõige rohkem Eesti projektipartnereid ja sellele programmidele eraldati Euroopa Komisjoni poolt perioodiks 2007-2013 ka palju vahendeid, siis analüüsitigi antud töö raames selle programmi raames keskkonnavalaste projektide koostöö tõhusust erinevate riikide ja ka riigisiseste organisatsioonide vahel.

Kesk-Läänemere programmi projektide puhul võeti aluseks projektid, kus osales Eesti projektipartner ja mille keskkonnavalasteks alakategooriateks olid *Green Energy*, kuhu kuulus 10 projekti ja *Virgous Sea*, kus osales 26 projekti. [3]

Vastavalt programmi alusdokumendile olid Kesk-Läänemere programmi 2007-2013 kolm prioriteeti – „Turvaline ja tervislik elukeskkond“; „Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon“ ning „Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“. [15]

Esimene prioriteet „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ oli suunatud igapäevase elukeskkonna kaitsmisele ja tingimuste parandamisele, eriti Läänemere kui elukeskkonna kvaliteedile. See prioriteet toetas programmi piirkonna keskkonna säästvat arengut ja jagunes järgnevateks keskkonnavalasteks alateemadeks :

- keskkonnateadlikkuse tõstmine ja keskkonnaekspertiiside vahetamine (näiteks Läänemere keskkonna parandamise teema või programmi piirkonna keskkonnapraktika parandamine). Sinna kuulus valimist 7 projekti, kus osales 14 projektipartnerit Eestist;
- toetus säästvale ruumilisele planeerimisele ja keskkonnakorraldusele (näiteks kasvanud piiriülene koostöö ruumilise planeerimise valdkonnas ning energia-, vee- ja prügi keskkonnajamandamisel), kuhu kuulus valimist 8 projekti, kus osales 19 projektipartnerit Eestist;
- looduskeskkonna säilitamine ja selle tingimuste parandamine (näiteks Soome lahe keskkonna parandamine ja inimeste ning kogukondade laienenud keskkonnateadlikkuse ülekandmine, keskkonnale inimtegevuse poolt avaldatava koormuse vähendamine, ühine keskkonnakorraldus, paranenud riskijuhtimine). Sinna kuulus valimist 8 projekti, kus osales 16 projektipartnerit Eestist;
- vastutuse võtmine meie ühise füüsilise keskkonna eest (näiteks Lõuna-Soome ja Eesti allprogrammi piirkonna kultuurimaastike säilitamine). Sinna kuulus valimist 1 projekti, kus osales 1 projektipartner Eestist;

- jätkusuutlik infrastruktuur [näiteks suunatud allprogrammi piirkonna saarestike ja saarte keskkonnatingimuste parandamisele (kohalikud ja jätkusuutlikud lahendused)]. Sinna kuulus valimist 1 projekt, kus osales 2 projektipartnerit Eestist;
- keskkonnateadlikkuse tõstmine (uute viiside leidmine, näiteks saarte maastike ja merekeskkonna kaitsmise võimaluste teadvustamine, samuti ka koostöö keskkonnamajanduse valdkondades). Sinna kuulus valimist 2 projekti, kus osales 3 projektipartnerit Eestist [2].

Kokku osales Kesk-Läänemere piirkonna programmis esimese prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ all 27 projekti 55 Eesti projektipartnerit.

Teine programmi prioriteet oli „Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon“, mis oli suunatud piirkonna üldisele majandusarengu edendamisele ja konkurentsivõime tõstmisele. Rõhuasetus oli innovatsioonil ja laialdasel, kvalitatiivsel koostööl. Eesti projektipartnerid osalesid järgnevate keskkonnaalaste alateemade all:

- sisemiste ja väliste juurdepääsude parandamine [näiteks Kesk-Läänemere piirkonnas transpordi, reisimise ja info ja kommunikatsiooni (IKT) arendamine; ligipääsetavuse parandamine piirkonnas; keskkonnasäästlike transpordivahendite kasutuselevõtt]. Sinna kuulus valimist 1 projekt ja 1 projektipartner.
- ühenduste parandamine programmi piirkonnas (näiteks Lõuna-Soome ja Eesti allprogrammi piirkonna elanike ja turistide teenindamise huvides arendatavad keskkonnasäästlikud transpordiliinid ja – teenused). Sinna kuulus valimist 2 projekti, kus osales 11 projektipartnerit.
- innovatsiooni toetamine ja konkurentsivõime tõstmine. Sinna kuulus valimist 2 projekti, kus osales 3 projektipartnerit (näiteks luuakse parem innovatsioonikeskkond ja majanduselu elavnemist soodustavad tingimused Kesk-Läänemere piirkonnas).
- Saarestike ja saarte ligipääsu parandamine ja teadlikkuse tõstmine. Sinna kuulus valimist 2 projekti, kus osales 3 projektipartnerit. [2].

Kokku osales Kesk-Läänemere piirkonna programmis teise prioriteedi „Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon“ all 7 projekti ja 18 Eesti projektipartnerit.

Kolmas prioriteet Kesk-Läänemere piirkonna programmis 2007-2013 oli „Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“. See prioriteet oli suunatud programmi piirkonna elanike parema elukeskkonna loomisele. Tähtsaks peeti projekti suunamist inimeste tervise, heaolu ja turvalisuse kaitsmisele ja parandamisele, samuti kultuurivahetusalasale koostööle ja programmipiirkonna kokkukuuluvustunde suurendamisele, kusjuures inimese elukvaliteedi

parandamise juures oli oluline säästliku arengu aspekt [2]. Selle prioriteedi alajaotuse elamistingimuste ja sotsiaalse kaasatuse parandamine all oli esitatud 2 projekti, kus osales 4 Eesti projektipartnerit.

Kokku osales Kesk-Läänemere piirkonna programmis kolmanda prioriteedi „Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“ all 2 projekti ja 4 Eesti projektipartnerit.

Brigid Laffan ja Diane Payne uurisid INTERREG III piiriülese koostööprogrammi Iirimaa, kus nad analüüsisid Iirimaa piiri olulisust, vaidlusküsimusi selles osas ja Euroopa rolli piiriülese koostöö edendamisel ja jätkuvaid takistavaid tegureid selle juures. Artikli üheks eesmärgiks oli analüüsida vastastikku mõju Interreg III programmi planeerimisel ja läbirääkimistes Iirimaa ja Põhja-Iirimaa vahel [17 lk 2] Esimene Põhja-Iirimaa ja Iirimaa INTERREG I programm oli aastatel 1991-1993 ja kuigi programmi dokument väitis, et seal oli ulatuslik koostöö kohalike asutustega mõlema riigi valitsuse poolt nii programmi ette valmistades ja et valitsused võtsid arvesse kommentaare ja ettepanekuid, mis tehti kohaliku tasandi poolt, siis tegelikult oli väga vähe kaastaud neid, kes elasid piirialadel, INTERREG, programmi haldamisse ja planeerimisse ning samuti ei lepitud kokku mingis piiriüleses strateegias majandusliku arengu takistamise ületamiseks.[17 lk 451-452]. Ametlik INTERREG I programmi hindamine tõi välja peamisteks takistusteks piiriülese koostööprogrammi rakendamisel puuduliku konsultatsiooni ja kohaliku tasandi panuse programmis ning rahastamise probleemid. INTERREG II programmi juures oli juba märgata teatavat arengut piiriülese tegevuse osas ja vähest suutlikkust kaasata kohalikke ja piirkondlike osalejaid strateegiliste otsuste tegemisel seire ja rakendamise jooksul. Varastel 1990ndatel oli märgata piiriüleste ühenduste kasvu nii ärihuvide osas keskendudes ka kohalike piirialaste rühmade seas otsides majanduslikku taaselustumist. Piiriülesed koostöövõrgustikud laienesid nii erasektoris, avalikus sektoris kui ka kodanikuühenduste osas. Siiski akadeemilised analüüsid piiriülese koostöö kohta Iirimaa piiriäärsetel aladel viitavad 1990ndatel sügavalt juurdunud probleemidele, mis takistavad piiriülest koostööd. Mõned neist probleemidest on ühised kõikjal Euroopas, aga teised tekkisid konkreetselt just Iirimaa ja Briti saarte vahel oleva piiri olemusest. Kolm peamist takistust piiriülese koostöö puhul Iirimaa piiriäärsetel aladel olid poliitilise sümbolismi koostöö, Iirimaa ja Põhja-Iirimaa tsentraliseeritus ja nende erinevuste sobitamine [17 lk 452].

Sageli kohtuvad erinevad rahvused piiriäärsetel aladel, kus rahvuslik identiteet võib takistada piirkondlikku identiteeti. Seetõttu võivad sageli tekkida konfliktid, kuna piiriäärsed piirkonnad on sageli olnud konfliktikeskused erinevate riikide rahvuste vahel alates eelmisest

sajandist, eriti Teise maailmasõja ajal [18 lk 156].

Euroopas on kaks suurimat poolsaart, mis eraldab nelja vana Euroopa rahvust - portugallasi, hispaanlasi, rootslasi ja norralasi. Euroopa Komisjon tuli 1990ndatel välja uue algatusega INTERREG-A, mille eesmärgiks oli eemaldada tõkked Euroopa Liidu piirialadelt ja valmistada neid ette uuteks väljakutseteks Euroopas aset leidva integratsiooni näol. Alates sellest ajast on seda programmi läbi viidud aastatel 1990-1993, 1994-1999 ja 2000-2006. E.Mederios analüüsis programmi INTERREG A territoriaalset mõju neljas aspektis - programmi projektide ja investeeringute jaotust; programmi panust sotsiaal-majanduslikku ühtekuuluvusse; programmi toetust piirialade territoriaalsesse liigendusse; piiriülese olukorra hetkeolukorda Portugali-Hispaania ja Norra-Rootsi näitel. [19 lk 434-435] Tulemusena tõi ta välja selle, et Portugali-Hispaania piiriülese koostöö protsess on järk-järgult aidanud kaasa üha kasvavale kavatsusele koostööle ja tahte luua koostöövõrgustikke ka valitsuste tasandil mõlemal pool piiri. Siiski piiriülese koostöö intensiivsus on suurem Norra-Rootsi piiriala regioonis, kuid vahe on viimase 10 aasta jooksul tõsiselt vähenenud peamiselt INTERREG ühenduse algatuse tõttu. Programmist saadud rahaga ei olnud võimalik kitsendada püsivat sotsiaal-majanduslikku lõhet, mis nende kahe piiriala vahel, aga oluline on, et luuakse tugev alus erinevate rahvuste ja tasakaalustatud ruumiliseks arenguks läbi füüsiliste piiriüleste ühenduste parandamise ja luues ning tugevdades territoriaalse koostöö võrgustikke, juriidilisi isikuid ja erinevaid kontakte mõlemas käsitletud piirialal.[19 lk 442-443]

Üheksal riigil on Läänemere-äärne riigipiir - Taani, Soome, Eesti, Saksamaa, Läti, Leedu, Poola, Venemaa ja Rootsi. Valgala on veelgi laiem, hõlmates kokku 14 riiki umbes 85 miljoni inimesega. [20 lk 10-11]. See muudab Läänemere inimtegevuse suhtes väga haavatavaks nii merekeskkonnas (saaste, laevandus, kalapüük) kui ka maal (õhusaaste ülekandmine, toitainete äravool jõgede kaudu) [7 lk 1]

Süsinikku ja ökoloogilist jalajälge on seoses biokütuste tootmisega välja arvatud 2007-2009 kuni 2019. aastani. Kogu biokütuse tootmise ökoloogiline jalajälg oli 2010. aastal hinnanguliselt 0,720 miljardit gha/in (globaalhektarit inimese kohta) ja tõuseb 1,242 gha/in aastaks 2019. Bioproduktiivne maakasutus moodustab suurima osa ökoloogilisest jalajäljest, millele järgneb vee jalajälg ning transport. Jäätmed ja energia tootmiseks kasutatav maa moodustavad kokku tühise summa ökoloogilisest jalajäljest. [21 lk 1k 547]. Vastavalt G.Bradley Guy ja Charles J.Kiberti artiklile ühendavad jätkusuutlikkuse indikaatorid keskkonna-, sotsiaal- ja majanduslikke tegureid nii, et ka nende vahelisi keerulisi põhjus-tagajärg seosed saab kergemini uurida. Terviklik säästva arengu süsteemile

lähenedamine erineb traditsioonilisest keskkonnateadlikkusest selle tõttu, et on kaasatud ka majanduslikud ja sotsiaalsed tegurid [25 lk 39]. Indikaatorid on meetod jätkusuutlikkuse mõõtmiseks lihtsustatud ja arusaadaval viisil. Indikaatorite määramise eemärk on positiivse liikumise mõõtmine jätkusuutlike tegevuste poole [25 lk 44]. Empiirilised uuringud Ameerika Ühendriikides on leidnud, et riikidel, mis on madalam saastetasemega ja kellel on rohkem keskkonnavalaseid regulatsioone, on elujõulisem majandus ja vähem erinevusi suhtelistes sissetulekutes [25 lk 39].

Kuna keskkonna probleemide nagu Läänemere seire ja kaitse ning kliimamuutused lahendamisel ei piisa ühe organisatsiooni või riigi võimekusest, siis oligi antud töö eesmärgiks välja selgitada, kas Kesk-Läänemere piirkonna programm suutis keskkonnavaldkonnas suurendada koostööd erinevate organisatsioonidega nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt. Selleks kasutati programmi dokumenti ja juhendit, Euroopa Liidu õigusakte, programmi kodulehekülge, Eesti projektipartnerite lõpparuandeid ja projektide taotlusvorme, küsitlust ja intervjuud. Hüpoteesi kinnitamiseks analüüsiti väljundiindikaatoreid, mis olid välja toodud Eesti projektipartnerite taotlusvormides ja viimastes aruannetes. Nendeks indikaatoriteks olid uute keskkonnavalaste organisatsioonide loomine, edasi arendatud keskkonnavalane koostöö; teavitus- või õppetegevus keskkonnavalase teadlikkuse tõstmise teemal; koostöös osalevad organisatsioonid; tegevused ühenduste ja tulemuste parandamiseks; uued innovatsiooni ja konkurentsivõime koostöövõimalused; täiustatud innovatsiooni ja konkurentsivõime koostöövõimalused; tegevused suurenenud konkurentsivõimeks ja majanduslikus võimekuseks; keskkonnalahenduste edendamine; jätkusuutliku infrastruktuuri piloottegevused; tegevused ligipääsetavuse ja informatsiooni kättesaadavuse parandamiseks; ligipääsetavusega seotud isikud; uuringud ligipääsetavuse parandamiseks; arengutegevused ja kogemuste vahetamise tegevused; seadusandlusest; poliitikatest ja strateegiatest tulenevate keskkonnamõtjude kohta koostatud uuringud ja hinnangud; osalejate koostöö; uute paranenud ühenduste koostöö; paranenud ühenduste edaspidine koostöö; paranenud ligipääsetavuse koostöövõimalused; edasi arendatud ligipääsetavuse koostöövõimalused; ühise ligipääsuga seotud organisatsioonid; uuringud paranenud ligipääsetavuse kohta transpordile, informatsiooni ja kommunikatsiooni tehnoloogiale ja teenustele ; uute organisatsioonide loomine; koostööorganisatsioonide edasiarendamine.

1 Keskkonnaprobleemid

1.1 Läänemeri

Läänemeri on maailmas üks kõige rohkem reostunud meredest nii eutrofeerumise, mida põhjustab põllumajanduse tõttu vette voolanud peamiselt fosfori- ja lämmastikühendite sattumine vette, kui ka naftareostuse tõttu.

Erinevalt dokumenteeritud andmetel elab Läänemeres 6065 elusorganismi, kui arvesse võtta sinivetikaid, füto- ja zooplanktoni, põhjataimestikku- ja loomastikku, kalasid, mereimetajaid ja linde ning selgroogsete parasiite [7]. Suurimad ohud Läänemere bioloogilisele mitmekesisusele on kalastamine, veepealsed tegevused (k.a laevandus), füüsiline häirimine ja keskkonna kahjustamine, eutrofeerumine, ohtlikud ained, võõrliigid, mürareostus, jahindus ja kliimamuutus [8].

Arenenud tööstus- ja põllumajandusmaade vahel asetsev Läänemeri on üks suurima reostuskoormusega meresid. Läänemerre satub toitaineid ja orgaanilisi aineid paljudest kohalikest allikatest ning sellele lisandub hajureostus. Piiratud veevahetus maailmamerega põhjustab selliste ühendite kuhjumist Läänemeres. Alates 1970ndatest on merevee rikastumine toitainete ja orgaaniliste ainete üha suurenev probleem. [5].

Arengustrateegias „Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030“ tuuakse välja, et üheks peamiseks probleemiks, mis põhjustab Eesti rannikuvee eutrofeerumist ja ebasoovitavat seisundit on toitainete sisalduse suurenemine Läänemeres. Rannikuvee hea seisundi saavutamiseks ja säilitamiseks on vajalik rannikuvee säilitamiseks tegevusprogrammide väljatöötamine ja rakendamine, vee kaitse õigusaktide väljatöötamine ning täiustamine, soodustuste ja toetussüsteemi arendamine ning rakendamine inimõju vähendamiseks ja järelevalve ning seire tõhustamine ning edasi arendamine reostuse ennetamiseks ja veekeskkonna seisundi hindamiseks. [6].

Eesti Ekspress [4] kirjutas, et 20. oktoobril 2012 oleks Läänemerd tabanud ajaloo suurim reostus, kui tanker M/T Lovina oleks peaaegu sõitnud 15m süvisega madalikule, kus meri ei olnud sügavam kui 13,6 meetrit. Viimasel hetkel suutis tanker tänu Soome veeteede ameti valvetöötaja kiirele reageerimisele kurssi muuta. Ekspertide sõnul oleks võinud Lovina mõlema õlipaagi kahjustamise korral olnud tegu Läänemere ajaloo suurima reostusega, mille tagajärjel vette sattunud õli ei suudaks Soome, Venemaa ja Rootsi piisavalt kiiresti kokku

Kõike eelnevat arvesse võttes on kriitiliselt oluline Läänemere kaitse ja teadlikkuse osas teha rahvusvahelist koostööd naaberriikidega, Eesti oma väiksuse ja võimekusega ei ole suuteline katastroofi korral Läänemere kaitseks abita panustama. Esmalt peaks muidugi tõstma inimeste teadlikkust Läänemere seisundist. Ka Kesk-Läänemere piirkonna programmi Euroopa Liidu eelarveperioodil 2007-2013 esimene alateema prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ all oli keskkonnateadlikkuse tõstmine [2]. Keskkond Kesk-Läänemere piirkonna programmis hõlmab nii looduslikku kui füüsilist keskkonda. Kuna programmi piirkond on otseselt ühendatud Läänemerega, siis on merega seonduval oluline osa programmi eesmärkides. Läänemere keskkonna seisund vajab erilist tähelepanu, kuna mõjutab kõiki piirkondi selle ümber ja otseselt inimesi, kes selle rannikul või saartel elavad või neid külastavad. Suur on ka tõenäosus huvide konflikti tekkimisele, kuna eesmärk Läänemere kui meie ühise ressursi kasutamiseks on erinev – jäätmekäitlus, kalapüük, turism ja transport. Läänemere elujõulisus nõuab rahvusvahelist, riiklikku, piirkondlikku ja kohaliku tasandi ühist panust toimivate lahenduste leidmiseks. [15]. Programmi juhendis [2] oli alaprioriteedi näitena välja toodud just Läänemere keskkonna parandamine, kuhu kuulus valimist 7 projekti ja kus osales 14 projektipartnerit Eestist.

1.2 Kliimaprobleemid

Süsihappegaasi, metaani ja lämmastiku suurenemine on tingitud fossiilkütuste energiaallikana kasutamise ja maakasutusviiside muutmise tagajärjel, peamiselt põllumajanduses (IPPC)[12]. Kliimaraport loeb kliimamuutust üheks suureks 21. sajandi väljakutseks, mille kõige rängemat mõju võib siiski vältida, kui tehakse jõupingutusi, et muuta energiakasutamise viise. Taastuvate energiaallikate kasutamisel fossiilsete kütuste põletamise asemel oleks suur võimalus vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja seeläbi leevendada kliimamuutusi. Nõuetekohasel taastuvate energiaallikate kasutamisel võib see kaasa aidata sotsiaalsele ja majanduslikule arengule, energia kättesaadavusele, turvalisele ja säästvale energiavarustusele ja vähendada negatiivseid mõjusid keskkonnale ja inimeste tervisele. [13].

Taastuvate energiaallikate kasutamisel on suur potentsiaal tõrjuda kasvuhoonegaaside heitkoguseid, kus fossiilsete kütuste põletamise asemel saab leevendada kliimamuutusi. Kui

neid energiaallikaid rakendatakse nõuetekohaselt võib see kaasa aidata sotsiaalsele ja majanduslikule arengule, parandada energia kättesaadavust, turvalist ja säästvat energiavarustust ja vähendada negatiivseid mõjusid energiaga varustamise korral keskkonnale ja inimeste tervisele [13].

Eesti elanik põhjustab rohkem kliima soojenemist, kui Euroopa üks elanik keskmiselt, eelkõige põlevkivist toodetud elektri tõttu (ENMAK KSH aruanne [9] lk 12.). Seetõttu tuleb just Eestis sellele suurt tähelepanu pöörata.

08.01.2015 kirjutasid kaheksa Läänemeremaa (Soome, Rootsi, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Taani) ja Euroopa Komisjoni poolt Luxemburgis alla dokumendi BEMIP *Memorandum of Understanding* dokumendi koos Läänemere piiriüleste ühenduste ja turu toimimisega parandamise tegevuskavaga, kus on välja toodud, et lepingu pooled teevad koostööd vahetades informatsiooni ja jagades parimad praktikaid ja teevad igakülset koostööd, et suurendada taastuvenergia panust transpordi sektoris [10 lk 8].

2 Materjal ja metoodika

2.1 Materjal

Töös kasutatakse Kesk-Läänemere programmis määratud prioriteetide turvaline ja tervislik elukeskkond, majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon ja atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad all Euroopa Liidu poolt rahastatud keskkonnavalaste projektide Eesti osalusega projektipartnerite lõpparuandeid. Keskkonnavalaseks määratleti projekte selle alusel, et programm oli ette näinud prioriteetide alajaotuse järgnevalt - kultuuripärand, haridus, roheline energia, puhas ja elujõuline meri ning üldine heaolu [3]. Nendest viiest seati valimi kriteeriumiteks „Roheline energia“ (*Green energy*) ning „Puhas ja elujõuline meri“ (*Virgorous sea*). Kokku vastas nendele kriteeriumitele 36 projekti, millest „Rohelise energia“ alla paigutus 10 ning „Puhta ja elujõulise mere“ alla kuulus 26 Eesti projektipartnerite osalusega projekti. Programmi poolt olid määratud väljundiindikaatorid, mis kajastusid projektide taotlusvormides ja mille täitmist oli hiljem võimalik hinnata projektide viimaste aruannete põhjal.

Kesk-Läänemere programmi 2007-2013 prioriteetideks olid „Turvaline ja tervislik elukeskkond“; „Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon“ ning „Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“ [15 lk 47]. Järgnevalt on välja toodud valimisse sattunud projektide väljundiindikaatorid iga prioriteedi, toetussuuna ja alaeasmärkide kaupa. Esimese prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ oli programmi poolt määratud toetussuunaks „Keskkonnateadlikkuse tõstmine ja keskkonnaekspertiisid“, mille alaeasmärgiks oli „Suurenenud keskkonnavalane teadlikkus ja keskkonnavalaste ekspertiiside vahetamine“ all olid mõõdetavad väljundiindikaatorid välja toodud Tabelis 1. [15].
Tabell SUURENENUD KESKKONNATEADLIKKUS JA KESKKONNAAALASTE EKSPERTIISIDE VAHETAMINE [15].

<i>ENVIRONMENTAL AWARENESS RAISING AND EXPERTISE</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
Education or information activities on environmental awareness raising	Number of activities	0	25
Activities of development and Exchange expertise	Number of activities	0	25
Studies/assessments produced on environmental impacts of legislation, strategies and policies.	Number of studies/assessments	0	20

Selle toetussuuna alt oli valimis kokku 7 projekti - Balticdiverstity, BalticSeaChallange, Balticseanow.info, Combat, Ecohousing, Marlin, Snowbal, milles osalesid 14 projektipartnerit Eestist.

Järgmise toetussuuna „Toetus säästvalem ruumilisele planeerimisele ja keskkonnakorraldusele“ alaeesmärgiks oli „Kasvanud piiriülene koostöö ruumilise planeerimise valdkonnas ning energia-, vee- ja prügi keskkonnajandamisel“ [15 lk 50]. Selle toetussuuna all olid mõõdetavad indikaatorid välja toodud Tabelis 2.

Tabel 2 TOETUS SÄÄSTVALE RUUMILISELE PLANEERIMISELE JA KESKKONNAKORRALDUSELE [15]

<i>SUPPORTING SUSTAINABLE SPATIAL PLANNING AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New environmental co-operations established	Number of co-operations	0	2
Furhter developed environmental co-operations	Number of co-operations	0	3
Organisations involved in co-operations	Number of organisations (One organisation can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	20

Selle toetussuuna all oli valimis 8 projekti – Becosi, Cofreen, Enef, EnSaCo Oil Spill, GES-REG, MIMIC, Natureship ja WOODENERGY, milles osalesid 19 projektipartnerit Eestist.

Kolmas toetussuund oli „Looduskeskkonna säilitamine ja selle tingimuste parandamine“. Alaeesmärkideks olid „Soome lahe keskkonna parandamine ning inimeste ja kogukondade laienenud keskkonnateadlikkuse ülekandmine“. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 3.

*Tabel 3 LOODUSKESKKONNA SÄILITAMINE JA SELLE TINGIMUSTE PARANDAMINE
[15]*

<i>MAINTAINING AND IMPROVING THE CONDITION OF THE NATURAL ENVIRONMENT</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New environmental co-operations established	Number of co-operations	0	5
Furhter developed environmental co-operations	Number of co-operations	0	5
Organisations involved in co-operations	Number of organisations (One organisation can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	25
Education of information activities on environmental awareness raising	Number of activities	0	10

Selle toetussuuna all osales kokku 8 projekti – Active Wetlands, Eco-support activity, Enpos, Healfish, Minwa, Oilrisk, Snoop ja Susbio, milles osalesid kokku 16 projektipartnerit Eestist. Neljas toetussuund oli „Vastutuse võtmine meie ühise füüsilise keskkonna ees. Alaeesmärgiks oli „Kultuurmaastike säilitamine“. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 4.

Tabel 4 VASTUTUSE VÕTMINE MEIE ÜHISE FÜÜSILISE KESKKONNA EEST[15]

<i>TAKING RESPONSIBILITY FOR OUR PHYSICAL ENVIRONMENT</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New environmental co-operations established	Number of co-operations	0	7
Furhter developed environmental co-operations	Number of co-operations	0	5
Organisations involved in co-operations	Number of organisations (One organisation can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	25

Selle toetussuuna alla osales valimist 1 projekt nimega Vomare, kus osales 1 projektpartner Eestist.

Viies toetussuund oli „Jätkusuutlik infrastruktuur“, mille alaeesmärgiks oli „Saarte ja saarestike keskkonnatingimuste parandamine“. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 5.

Tabel 5 JÄTKUSUUTLIK INFRASTRUKTUUR[15]

<i>SUSTAINABLE INFRASTRUCTURE</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
Promotion of environmental solution	Number of solution promoted	0	20
Pilot projects in sustainable infrastructure	Number of projects	0	4

Selle toetussuuna all osales valimist 1 projekt – Act4myBalticSea, kus osales 2 projektpartnerit Eestist.

Kuues toetussuund oli keskkonnateadlikkuse tõstmine (uute viiside leidmine). Alaeesmärgiks oli suurendada keskkonnaalast teadlikkust ja koostööd. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 6.

Tabel 6 KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE (UUTE VIISIDE LEIDMINE)

<i>FINDING WAYS TO MANAGE ENVIRONMENTAL ISSUES</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New environmental co-operations established	Number of co-operations	0	4
Further developed environmental co-operations	Number of co-operations	0	8
Actors involved in co-operations	Number of actors (One actor can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	60
Education or information activities on environmental awareness raising	Number of activities (can be many in each project)	0	36

Sinna kuulusid valimist 2 projekti – Green Islands ja HISPARES, kus osales 3 projektipartnerit Eestist.

Teise prioriteedi „Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon“ oli programmi poolt määratud esimeseks toetussuunaks, kuhu valimist projektid langesid, „Siseste ja välise juurdepääsude parandamine“, mille alaeesmärgiks oli „Transpordi, reisimise ja IKT (info ja kommunikatsioon) arendamine, ligipääsetavuse parandamine väljastpoolt programmi piirkonda“. Selle toetussuuna mõõdetavad väljundiindikaatorid välja toodud Tabelis 7. [15 lk 60].

Tabel 7 SISESTE JA VÄLISTE JUURDEPÄÄSUDE PARANDAMINE

<i>IMPROVING INTERNAL AND EXTERNAL ACCESSIBILITY</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New co-operations concerning improved accessibility	Number of co-operations	0	7
Further developed co-operations concerning improved accessibility	Number of organisations.	0	10
Organisations involved in joint accessibility	Number of organisations (One organisation can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	50
Studies on improved access to transport, ICT and services	Number of studies	0	9

Selle toetussuuna all osales valimist projekti PENTA ja 1 projektipartner Eestist.

Järgmine keskkonnaalane toetussuund teise prioriteedi all oli „Ühenduste parandamine programmi piirkonnas“, mille alaeesmärk oli „Paranenud jätkusuutlik piirkonna inimeste ja teenuste kättesaadavus ja liikumine“. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 8.

Tabel 8 ÜHENDUSTE PARANDAMINE PROGRAMMI PIIRKONNAS

<i>IMPROVING CONNECTIONS WITHIN THE PROGRAMME AREA</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New co-operations concerning improved connections	Number of co-operations	0	5
Further developed co-	Number of co-	0	5

operations concerning improved connections.	operations		
Organisations involved in co-operations	Number of organisations (One organisation can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	25
Activities on improved connections and products	Number of activities	0	7

Selle toetussuuna alla kuulus valimist 2 projekti – Rima ja H-TTransPlan, kus osales 11 Eesti projektipartnerit.

Eelviimane keskkonnaalane toetussuund teise prioriteedi all oli „Innovaatilise ja konkurentsivõimelise keskkonna loomine ja toetamine“, mille alaeesmärk oli „Strateegiliste ettevõtlusharude konkurentsivõime ja majandusliku efektiivsuse tõstmine“. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 9. Tabel 9 *INNOVAATILISE JA KONKURENTSIVÕIMELISE KESKKONNA LOOMINE JA TOETAMINE*

<i>Tabel 9 CREATING AND SUPPORTING AN INNOVATIVE AND COMPETITIVE ENVIRONMENT</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New co-operations for innovation and competitiveness	Number of co-operations	0	5
Further developed co-operations for innovation and competitiveness	Number of co-operations	0	7
Organisations involved in co-operations	Number of organisations (One organisation can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	50
Activities on increased competitiveness and economic performance	Number of activities	0	10

Selle toetussuuna alla kuulus valimist projekt W-Fuel ja Stoca, kus osales 3 Eesti projektipartnerit.

Viimane keskkonnaalane toetussuund teise prioriteedi all oli „Saarestike ja saarte ligipääsu parandamine ja teadlikkuse tõstmine“ alaeesmärgiga „Füüsiliste ja virtuaalsete ühenduste parandamine saarestikel ja saartel“. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 10.

Tabel 10 SUPPORTING ACCESSIBILITY TO AND INFORMATION ABOUT THE ARCHIPELAGO AND THE ISLANDS

<i>SUPPORTING ACCESSIBILITY TO AND INFORMATION ABOUT THE ARCHIPELAGO AND THE ISLANDS</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
Actions performed to improve accessibility and information	Number of actions	0	40
Actors involved in accessibility activities	Number of actors	0	90
Studies on improved accessibility	Number of studies	0	35

Selle toetussuuna alla kuulus valimist 2 projekti – Baces ja Vosabase, kus osales 3 Eesti projektipartnerit.

Kesk-Läänemere piirkonna 2007-2013 programmi „Kolmanda prioriteedi atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“ keskkonnaalane toetussuund oli „Elamistingimuste parandamine ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine“, mille alaeesmärgiks oli parandatud elamistingimused ja suurenenud sotsiaalne kaasatus. Toetussuuna väljundiindikaatorid on välja toodud Tabelis 11.

Tabel 11 ELAMISTINGIMUSTE PARANDAMINE JA SOTSIAALSE KAASATUSE SUURENDAMINE

<i>IMPROVING LIVING CONDITIONS AND SOCIAL INCLUSION</i>			
Indicator	Comment	Baseline 2007	Expected result 2015
Output indicators			
New co-operations established	Number of co-operations	0	4
Further developed co-operations	Number of co-operations	0	5
Organisations involved in co-operations	Number of organisations (One organisation can be counted several times, as long as there are different co-operations)	0	25

Selle toetussuuna alla kuulus valimist 2 projekti HEALTH ja Safe Baltic Cruises, kus osales kokku 4 Eesti projektipartnerit.

2.2 Metoodika

2.2.1 Andmete kogumine

Töös hinnati Kesk-Läänemere piirkonna programmis asjakohasust, tõhusust ja tulemuslikkust. Oluline oli välja selgitada, kas indikaatorid on määratud vastavalt programmi eesmärkidele; hinnata, kui palju kulutas projekt eesmärkide saavutamiseks, kui tõhusus oli projekti; hinnata ja analüüsida projekti väljundiindikaatoreid. Hüpoteesi kontrollimiseks analüüsiti, kas algselt programmi poolt projektile ette nähtud väljundiindikaatoriteni jõudmine oli lõpparuannetes täidetud ning projekti lõpparuannetest, kas väljundiindikaatorite taga olevad numbrid sisaldasid infot tegeliku olukorra kohta ja küsitluste ja intervjuudega üritati jõuda selgusele, kas ja mil viisil tekkisid koostöövõrgustikud. Interreg programmide seast valiti Kesk-Läänemere piirkonna programm 2007-2013 selle tõttu, et see oli üks suurima eelarvega koostööprogramm ja seal osales kõige rohkem Eesti projektipartnereid. Analüüsiti programmi poolt keskkonnaalastele projektidele määratud väljundiindikaatoreid. Hinnati indikaatoreid, mille esinemissagedus lõpparuannetes oli vähemalt 7 projekti puhul. Kokku hinnati kuute indikaatorit. Lisaks viidi läbi 2 projekti kohta intervjuu ja saadeti küsimustik (vt Lisa 3) esimese programmi prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ all raha taotlenud 31 projektipartneri kontaktisikule, kellest 8 puhul tuli kohe teade, et meilaadress ei ole enam kasutusel, kirjale vastas 5 inimest, kellest ühel ei olnud aega küsitlust täita ja üks vastas vabas, mitte etteantud vormis.

2.2.2 Hindamiselused

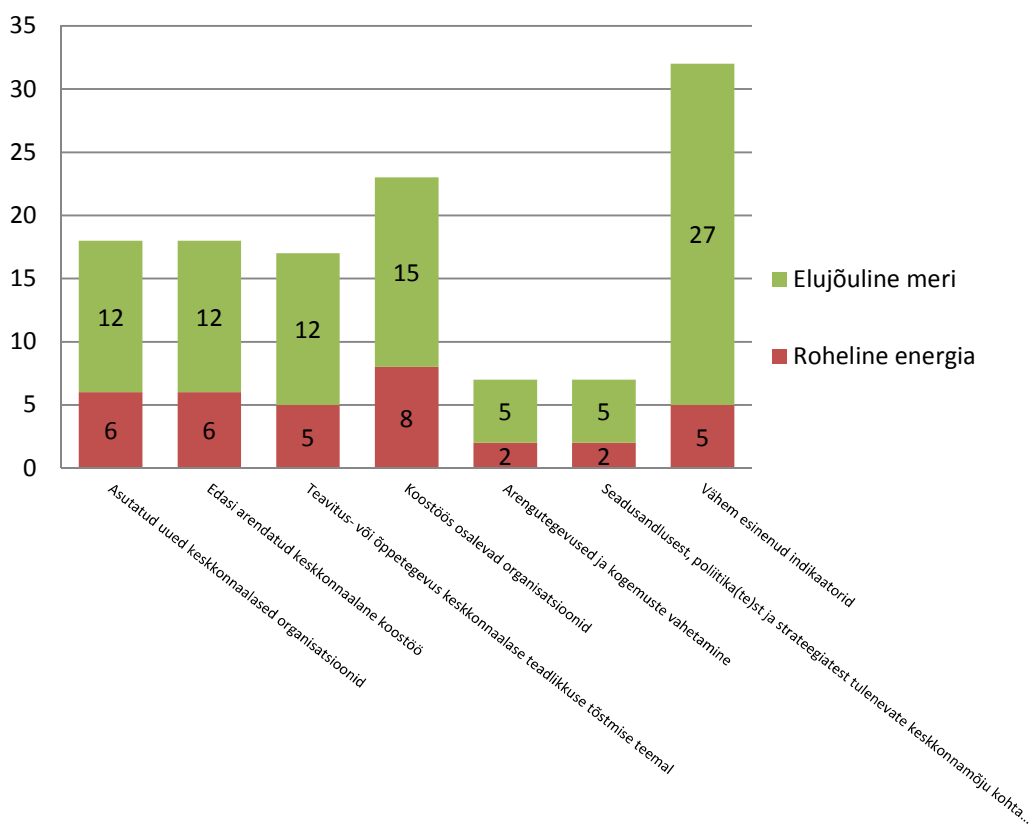
Metoodika puhul kasutati näitena 2014. aasta Tartu Ülikooli aruannet Prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ meetme I.3.I „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ avatud taotlusvoorudest saanud projektide hindamine, kuna oli ka tegu Euroopa Liidust toetatud projektide hindamisega [14] ja 2012. aasta Ernst & Young Meetme „Tervislike valikute ja eluviiside soodustamine“ hindamine [16]. Asjakohasuse (kui oluline keskkonnaalasel), tõhususe (teadlikkus) ja tulemuslikkuse (koostöövõrgustikud, jätkusuutlikkus) hindamisel vaadeldi elluviidud tegevusi tervikkogumina ning hinnati, kuivõrd on elluviidud tegevus kooskõlas programmi eesmärkidega. Eeldati, et seatud eesmärgid on püstitatud asjakohaselt. Hindamise sisenditeks olid projektitaotlused, projektide lõpparuanded, intervjuud ja küsitlused. Põhilise osa hindamisest moodustas dokumendianalüüs, mille käigus koondati ühtsesse dokumenti keskkonnaalaste projektide väljundiindikaatorid, mis võimaldas

projektide asjakohasust hinnata. Hindamise eesmärgiks oli anda hinnang, kas indikaatorid olid püstitatud adekvaatselt ja aitasid parimal viisil saavutada toetust saanud projektides seatud eesmärke. Projektide puhul hinnati veel seda, kas projekti eesmärk ja tegevused oli kooskõlas programmi prioriteetidega; kas tekkisid koostöövõrgustikud; mis valdkonnas koostöö läbi viidi; milliseid organisatsioone kaasati; mida uut projekti tulemusel kaasa tõid; kas koostöö jätkub ka pärast projekti ja kas on plaanis ka jätkuprojekte. Hinnati ka kasutatava indikaatorite süsteemi sobivust eesmärkide saavutatavuse mõõtmiseks. Hindamine viidi läbi 2016. aasta algusest, kui said kinnitatud viimased Kesk-Läänemere piirkonna eelarveperioodi 2007-2013 projektid.

3. Tulemused

3.1 Indikaatorite hindamine

Kokku oli Kesk-Läänemere piirkonna programmi keskkonnavalastest projektidest väljundiindikaatoreid välja toodud 122 korda 36 projekti kohta. Kõige enam oli väljundiindikaatoritest Eesti projektipartnerite lõpparuannetes välja toodud „Loodud uued keskkonnavalased organisatsioonid“, kus 6 korral „Roheline energia“ ja 12 korral „Elujõuline meri“ alakategooriate alt; „Edasi arendatud keskkonnavalane koostöö“, kus 6 korral „Roheline energia“ ja 12 korral „Elujõuline meri“ alakategooriate alt; „Teavitus või õppetegevus keskkonnavalase teadlikkuse tõstmise teemal“, kus 5 korral „Roheline energia“ ja 12 korral „Elujõuline meri“ alakategooriate alt; „Koostöös osalevad organisatsioonid“, kus 8 korral „Roheline energia“ ja 15 korral „Elujõuline meri“ kategooriate alt. Järgmised väljundiindikaatorid, mida hinnati, olid „Arengutegevused ja kogemuste vahetamine“ ja „Seadusandlusest, poliitikatest ja strateegiatest tulenevate keskkonnamõju kohta koostatud uuringud/hinnangud kus mõlemal juhul 2 korral „Rohelise energia“ ja 5 korral „Elujõuline meri“ alakategooriate alt. Väljundiindikaatoreid, mida esines taotlusvormides ja lõpparuannetes vähem kui 4 korda, toodi välja 32 korral (vt Tabel 12, Joonis 1).

Joonis1 Väljundiindikaatorid projektide lõpparuannetes

Kolm või vähem korda esinesid projektide lõpparuannetes väljundiindikaatorid on toodud järgnevas Tabelis 12.

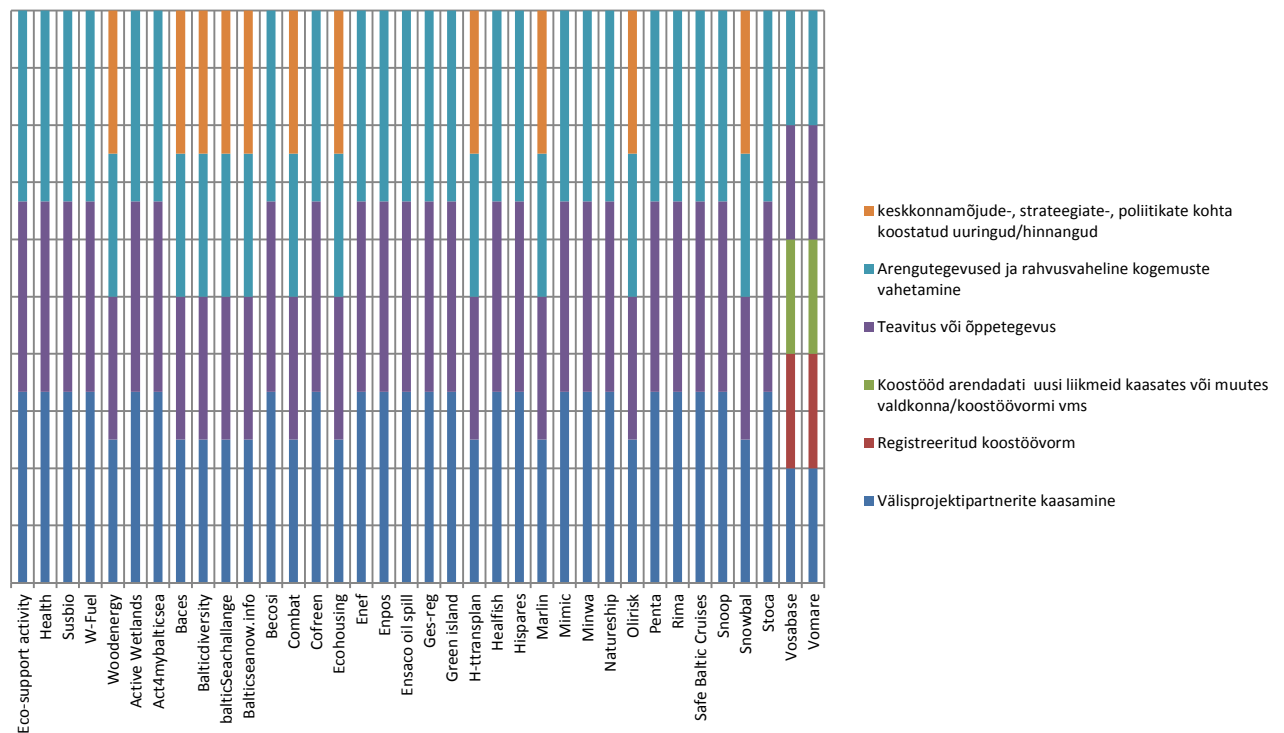
Tabel 12 Vähem esinenud väljundiindikaatorid

Jrk nr	Esinemissagedus	Väljundiindikaator
1	1	Keskkonnanlahenduste edendamine
2	1	Jätkusuutlikku infrastruktuuri piloottegevused
3	2	Osalejate koostöö
4	1	Paranenud ligipääsetavuse koostöövõimalused
5	1	Edasi arendatud ligipääsetavuse koostöövõimalused
6	1	Ühise ligipääsuga seotud organisatsioonid
7	1	Uuringud paranenud ligipääsetavuse kohta transpordile, informatsiooni ja kommunikatsiooni tehnoloogiale ja teenustele
8	3	Uute organisatsioonide loomine
9	3	Koostööorganisatsioonide edasiarendamine
10	2	Tegevused ühenduste ja tulemuste parandamiseks
11	2	Uued innovatsiooni ja konkurentsivõime koostöövõimalused
13	2	Täiustatud innovatsiooni ja konkurentsivõime koostöövõimalused
14	2	Tegevused suurenenud konkurentsivõimeks ja majanduslikuks võimekuseks
15	2	Tegevused ligipääsetavuse ja informatsiooni kättesaadavuse parandamiseks
16	2	Uuringud ligipääsetavuse parandamiseks
17	2	Uute paranenud ühenduste koostöö
18	2	Paranenud ühenduste edaspidine koostöö
19	2	Ligipääsetavusega seotud isikud
Kokku	32	

Analüüsi aluseks võeti väljundiindikaatorid, mis esinesid lõpparuannetes vähemalt 7 korda (vt joonis1). Kokku esines valitud väljundiindikaatoreid 32 projektil 90 korda (vt Lisa 1). Hinnati lõpparuandes välja toodud indikaatorite täitmist projekti alguses arvuliselt seatud eesmärki taotlusvormides ja lõpus viimases aruandes saavutatud tulemust. Esimese väljundiindikaatori „Asutatud uued keskkonnanalased organisatsioonid“, mis oli välja toodud 18 keskkonnanalase projekti puhul, oli eesmärgiks seatud hulk 90 korra kohta 178, viimaste aruannete põhjal oli neid 32 keskkonnanalasel projektil loodud 321. Seega ületas lõpparuande põhjal tulemus seatud eesmäärke 80%. Teise indikaatori „Edasi arendatud keskkonnanalane koostöö“, mis esines samuti 18 projektil valimist, oli eesmärgiks seatud 189 organisatsiooni. Tegelik tulemus lõpparuannete põhjal oli 257, mis ületas seatud eesmäärke 36%. Kolmanda indikaatori „Teavituse- või õppetegevus keskkonnanalase teadlikkuse tõstmise teemal“, mis esines 17 keskkonnanalasel projektil, eesmärgiks kõigis taotlusvormides kajastunud arvu järgi oli 637, mida lõpparuannete põhjal ületati 171 võrra, seega oli tegevuste arv 808, mis ületas algelt seatut 27%. Neljas indikaator, mida hinnati, oli „Koostöös osalevad organisatsioonid“, mis esines 23 projektil, olles kõige rohkem kajastunud väljundiindikaator. Taotlusvormis ja

lõpparuandes kajastus koostööd teinud organisatsioonide arv, mille eesmärgiks oli seatud 842 organisatsiooni, tulemuseks saadi 992, seega ületas tulemus eesmärki 18% võrra. Viies väljundiindikaator oli „Arengutegevused ja kogemuste vahetamine“, mis kajastus taotlusvormides ja lõpparuannetes tegevuste arvuna ja oli esindatud 7 projekti puhul. Eesmärgiks seati 63, tulemusena toodi välja 112 tegevust, mis ületas eesmärki 78%. Viimane kuues indikaator, mida taotlusvormide ja lõpparuannete põhjal hinnati, oli „Seadusandlustest, poliitika(te)st ja strateegiatest tulenevate keskkonnamõju kohta koostatud uuringud ja hinnangud“, kus analüüsiti dokumentide arvu. See indikaator oli esindatud 7 keskkonnaalasel projektil. Taotlusvormide järgi oli eesmärgiks seatud 20 dokumenti, lõpparuannete põhjal valmis 19 dokumenti, seega siin jäi 5% seatud eesmärgist puudu. Dokumente analüüsides selgus, et mõnede indikaatorite puhul oli juba eesmärgiks seatud 0. Vähem esinenud indikaatorite koha pealt keskkonnaalastes projektides oli algselt küsitav nende indikaatorite kasutamine – keskkonnanlahenduste edendamise, paranenud ligipääsetavusega koostöövõimaluste, edasi arendatud ligipääsetavuse koostöövõimaluste, koostööorganisatsioonide edasiarendamine esinemine keskkonnaga seotud aruannetes oli vaid 3 või vähem korda, kuid analüüsimisel selgus, et projekte, millele vastavalt programmi dokumendile saab neid indikaatoreid püstitada, osaleski Eesti projektipartneri osalusel niivõrd vähe (vt Tabelid 5; 7). Projektide tekstilisi lõpparuandeid analüüsides võeti aluseks lähtudes väljundiindikaatoritest ja rahvusvahelise koostöö mõjust järgmised kriteeriumid, mida hinnati olemasolu puhul väärtusega 1 ja puudumise korral väärtusega 0 – kas kaasati välisprojektipartnereid; kas loodi registreeritud koostöövorm; kas koostööd arendati edasi kaasates uusi liikmeid või muutes valdkonna/koostöövormi; kas projekti puhul kaasnes teavitus või õppetegevus; kas toimusid arengutegevused ja rahvusvaheline kogemuste vahetamine; kas koostati keskkonnamõjude-, strateegiate-, poliitikate kohta uuringuid või hinnanguid. Tulemused on toodud Joonisel 2, kust on näha, et kriteeriumid „Arenguvajadused ja rahvusvaheline kogemuste vahetamine“, „Teavitus või õppetegevus“ ja „Välisprojektipartnerite kaasamine“ olid täidetud kõigi 36 projekti puhul; „Registreeritud koostöövorm“ ja „Koostööd arendati uusi liikmeid kaasates või valdkonda/koostöövormi muute“ olid esindatud kahel projektil ning „Keskkonnamõjude-, strateegiate- või poliitikate kohta koostatud hinnangud“ oli täidetud 11 projektil.

Joonis2 Kriteeriumite täitmine projektide lõpparuannetes

Projektide asjakohasuse, tõhususe, tulemuslikkuse/jätkusuutlikkuse kriteeriumite määramisel kasutati näidetena Tartu Ülikooli „Prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ meetme I.3.I „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ avatud taotlusvoorudest saanud projektide hindamist [14 lk 88] ja Ernst & Youngi poolt välja antud „Tervislike valikute ja eluviiside soodustamine“ hindamise hindamisraportit [16 lk 28;31;39]. Asjakohasuse puhul võeti aluseks see, kas tegevus sobis programmi prioriteetsete suundade „Roheline energia“ ja „Puhas ja elujõuline meri“ alajaotustesse; kui oluline oli projekt keskkonnanähtudele ja kas realselt tehti midagi valdkonna heaks ära. Tõhususe hindamisel võeti aluseks teadlikkuse tõstmine läbi käsiraamatute, seminaride, koolituste vm ürituste raames, kas projekti tulemusi kajastati meedias nii, et teema käsitus oli laiapõhjaline ja kas projekti käigus valmis mõni seadus vm direktiivist tulenev dokument. Tulemuslikkuse/jätkusuutlikkuse hindamise kriteeriumid olid – kas tekkisid uued koostöövõrgustikud, kas koostöö võrgustike sees jätkub, kas on plaanis jätkusuutlikkuse tagamiseks ka jätkuprojekte. Asjakohasuse, tõhususe ja tulemuslikkuse/jätkusuutlikkuse puhul hinnati tegevusi vahemikus 1-3, kus 1 siis, kui üks kolmest kriteeriumist kehtis; 2 siis, kui kaks kolmest kriteeriumist kehtis ja 3 siis kui kõik kriteeriumid olid täidetud. Projektidele pandi järgmised hinnangu selgitused (vt Tabel 13) [14 lk 22].

Tabel 13 Projektidele antud hinnangute selgitused

Asjakohasus	Tõhusus	Tulemuslikkus/jätkusuutlikkus
Projekt on asjakohane (3)	Projekt on tõhus (3)	Projekt on tulemuslik/jätkusuutlik (3)
Projekt on mõõdukalt asjakohane (2)	Projekt on mõõdukalt tõhus (2)	Projekt on mõõdukalt tulemuslik/jätkusuutlik (2)
Projekt on vähe asjakohane (1)	Projekt on vähetõhus (1)	Projekt on vähe tulemuslik/jätkusuutlik (1)

Vastavalt tulemustele selgus, et 7 projekti olid asjakohased, 23 projekti olid mõõdukalt asjakohased ja 6 projekti olid vähe asjakohased; 3 projekti olid mõõdukalt tõhusad ja 33 projekti olid vähetõhusad; 3 projekti olid tulemuslikud/jätkusuutlikud, 9 projekti olid mõõdukalt tulemuslikud/tõhusad ja 21 projekti olid vähe tulemuslikud/jätkusuutlikud (vt Lisa 2)

3.2 Küsitluse ja intervjuude hinnang

Küsitlus saadeti 31 projektipartnerile, kelle projekt kuulus esimese prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ alla. Küsimustikus olid 16 küsimust, mis kajastasid indikaatoreid, koostööd ja programmi eesmärke. Küsitlust paluti hinnata lähtudes organisatsioonide omavahelisest koostööst keskkonnavaldkonnas vahemikes 1-5 kus 1 oli kõige vähem ja 5 kõige rohkem; (-1) - (-5), kui projektist oli koostööle ja keskkonnale kahju, kus -1 oli kõige vähem ja -5 kõige rohkem ja 5-10, kui projekt pigem ületas ootusi keskkonna ja koostöö osas. Küsimustikule vastati 4 projekti kohta, lisaks intervjuul 2 projekti kohta. Vastuste kohta arvestati keskmine, sealhulgas ei arvestatud neid, kes jätsid vastamata. Enamustele küsimustele vastati vahemikus 1-4 ja keskmine väärtus oli 4,29 (vt Lisa 3). Süvaintervjuu tehti küsimustiku baasil läbi Skype rakenduse kahe projekti – PENTA ja Stoca kohta 10.05.2016. Intervjuudest selgus, et niisama söömist-joomist seminaridel ei olnud, kohati pidi isegi vähese päevaraha tõttu peale maksma; pigem toimusid seminarid, kui tehti veebipõhiseid konverentse, kuna väga palju olid kaasatud ka ametiasutusi; tekkisid toimivad koostöövõrgustikud, kellega suheldakse siiani. Olenemata sellest, et Eesti projektijuht liikus teise asutusse. Projektid olid mõlemad väga tõhusad, PENTA projekti puhul lisati hiljem projekti juhtkomitee poolt keskkonna mõõde juurde, kuna tegeleti sadamate jaoks Euroopa Liidu direktiividega, mis kõik sisaldasid keskkonna valdkonda. STOCA projekti puhul oli laialdane meediakaja, kuna avastati keskkonnaohtlik olukord Muuga sadamas. Peale selle avalikustamist, oli asutustega palju lihtsam suhelda. Enne telesaadet ei võetud projekti küsimustes jutule. Projektijuht lisas ka, et iga paari kuu tagant oli vaja projektist juhtkomiteele ülevaade anda ja küsimustele vastata, et toetus üle kantaks. Kokkuvõttes jäi

projektijuht projektidega väga rahule ja rõhutas, et keskkonnateadlikkus tõusis peale neid projekte märgatavalt.

3.3 Programmi prioriteetide ja eesmärkide analüüs

Kõige rohkem oli Kesk-Läänemere piirkonnas keskkonnaalaseid projekte esimese prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ all. See jagunes järgmisteks keskkonnaalasteks toetussuundadeks – „Keskkonnateadlikkuse tõstmine“, „Toetus säästvatele ruumilisele planeerimisele ja keskkonnakorraldusele“, „Looduskeskkonna säilitamine ja selle tingimuste parandamine“, „Vastutuse võtmine meie ühise füüsilise keskkonna eest“, „Jätkusuutlik infrastruktuur ja keskkonnateadlikkuse tõstmine (uute viiside leidmine)“. Selle prioriteedi 27 projekti kogu eelarve oli 32 182 391 eurot.

Teine prioriteet „Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon“ jagunes järgmisteks keskkonnaalasteks toetussuundadeks – „Siseste ja välise juurdepääsu parandamine“, „Ühenduste parandamine programmi piirkonnas“, „Innovaatilise ja konkurentsivõimelise keskkonna loomine ja toetamine“ ning „Saarestike ja saarte ligipääsu parandamine ja teadlikkuse tõstmine“. Teise prioriteedi kogu eelarve oli summas 8 151 224 eurot. Kolmanda prioriteedi „Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“ all oli keskkonnaalaseks toetussuunaks „Elamistingimuste parandamine ja suurenenud sotsiaalne kaasatus“, mille eelarve oli summas 1 756 088 eurot.

Alljärgnevalt on välja toodud tabel programmi prioriteetide ja toetussuundade all osalenud keskkonnaalased projektid Kesk-Läänemere piirkonna 2007-2013 programmis.

Tabel 12 Projektid prioriteetide ja toetussuundade kaupa

Prioriteet	Toetussuund	Projektide arv
1. prioriteet Turvaline ja tervislik elukeskkond	1.1 toetussuund Keskkonnateadlikkuse tõstmine ja keskkonnaekspertiisid	7
	1.2 toetussuund Toetus säästvatele ruumilisele planeerimisele ja keskkonnakorraldusele	8
	1.3 toetussuund Looduskeskkonna säilitamine ja selle tingimuste parandamine	8
	1.4 toetussuund Vastutuse võtmine meie ühise füüsilise keskkonna eest	1
	1.5 toetussuund Jätkusuutlik infrastruktuur	1
	1.6 toetussuund Keskkonnateadlikkuse tõstmine (uute viiside leidmine)	2
2. prioriteet Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon	2.1 toetussuund Siseste ja välise juurdepääsu parandamine	1
	2.2 toetussuund Ühenduste parandamine programmi piirkonnas	2
	2.3 toetussuund Innovaatilise ja konkurentsivõimelise keskkonna loomine ja toetamine	2
	2.4 toetussuund Saarestike ja saarte ligipääsu parandamine ja teadlikkuse tõstmine	2
3. prioriteet Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad	3.1 toetussuund Elamistingimuste parandamine ja suurenenud sotsiaalne kaasatus	2
Kokku		36

Kõikide Kesk-Läänemere programmi 2007-2013 keskkonnaalaste projektide eelarve oli summas 42 089 703 eurot. Seega keskmiselt kulus esimese prioriteedi projekti peale 1,19 miljonit eurot, teise prioriteedi projekti peale 1,16 miljonit eurot ja kolmanda prioriteedi peale 878 tuhat eurot. Keskmiselt kulus ühe keskkonnaalase projekti peale, kus osalesid Eesti projektipartnerid 1,17 miljonit eurot.

Programmi prioriteetide ja eemärkide hindamiseks võrreldi esitatud projektide sisu vastavust programmi dokumendis välja toodud prioriteetidega. Esimese prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ juures võeti aluseks järgnevad kriteeriumid: elukeskkonna kaitse ja tingimuste parandamine, ühiselt välja töötatud jätkusuutlik ja tervislik keskkond; investeeringud vähendamaks naftareostuse, ohtlike ainete ja jäätmekäitluse mõju; keskkonnateadlikkuse tõstmine läbi praktilise tegevuse; koostöö õigusaktide loomisel, planeerimisel; saaste ja ummikute vähendamine ja energiatõhusus; tegevused katastroofide vähendamiseks; säästva arengu ja loodusliku füüsilise keskkonna parandamine [16 lk 48-49]. Kui tegevus projekti lõpparuande järgi toimus, hinnati see tabelis väärtusega 1, vastasel juhul väärtusega 0. Esimese prioriteedi all oli kokku 27 projekti ja analüüsi tulemusel ei tehtud üldse kulutusi investeeringutele, samas säästva arengu toetamise ja tegevusi loodusliku ja füüsilise keskkonna seisundi parandamiseks tegid kõik selle prioriteedi projektid. Keskkonnateadlikkuse tõstmisega läbi praktiliste tegevuste tegeles 96% projektidest, s.o 26 projekti. Jätkusuutliku keskkonna nimel töötasid 85% projektidest, s.o 23 projekti, elukeskkonna kaitse ja tingimuste parandamise, eelkõige Läänemere elukeskkonna kvaliteediga tegeles 30% projektidest, mis on 8 projekti; õigusaktide loomisel ja planeerimisel osales 22%, mis on 6 projekti. Saaste ja ummikute vähendamise tegeles esimese prioriteedi alt 11% projektidest, katastroofide vähendamise tegevustega tegeles 30% s.o 8 projekti (vt Lisa 4).

Teise prioriteedi „Konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon“ puhul võeti arvesse järgmised kriteeriumid – ettevõtlusvõimalused, eriti saartel; tööjõu vaba liikumine ja parem rakendamine; keskkonnaprobleemidega tegelemine, mis on integreeritud haridusse ja majandustegevusse; piiriülese potentsiaali kasutamine võrgustike loomisel (sh ühised strateegiad), kohapealne tootmine ja tarbimine ja transpordi ja IKT süsteemidele ligipääsetavus ja areng. [16 lk 56 - 57]. Ettevõtlusvõimalustega loomise ja tööjõu vaba liikumise ja parema rakendamisega tegelesid 2 projekti (29%); keskkonnaprobleemidega, mis on integreeritud haridusse ja majandustegevusse tegelesid 4 projektipartnerit (57%); piiriülese potentsiaali kasutamise võrgustike loomisel, kohapeal tootmise ja tarbimisküsimustega tegelesid 3 projekti (43%);

Transpordi ja IKT süsteemidele ligipääsetavuse ja arenguga tegelesid 5 projekti (71%) ja konkurentsivõime parandamise, majanduskasvu, innovatsiooni ja ligipääsetavusega tegelesid 6 projekti (86%). Kokku oli teise prioriteedi all 7 projekti (vt Lisa 5) Kolmanda prioriteedi „Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“ puhul võeti arvesse viis kriteeriumit ja seal osales vaid kaks projekti. „Elanike parema elukeskkonna loomine sh tervis, heaolu, kultuuridevaheline koostöö, ühtekuuluvuse suurendamine“ kriteeriumi all osalesid mõlemad 2 projekti, mis selle prioriteedi alla kuulusid. Turvalisusega, organiseeritud kuritegevuse ennetamise, kultuurilise aktiivsuse ja kultuuri- ja ajalooliste sidemete tugevdamisega tegeles üks projekt. Kumbki projektidest ei tegelenud võrdsete võimaluste loomisega (vt Lisa 6).

4. Järeldused

4.1 Indikaatorid

Selleks, et projektide tõhusust mõõta, on Kesk-Läänemere programm välja töötanud väljundiindikaatorid, mis kajastusid juba projektide alguses taotlusvormis. Hinnata nende täitmist sai viimase aruande põhjal, kus numbriliselt need kumulatiivselt kokku liideti. Kõige enam esinesid Eesti projektipartnerite aruannetes järgmised indikaatorid – asutatud uued keskkonnaalased organisatsioonid; edasi arendatud keskkonnaalane koostöö; teavitus- või õppetegevus keskkonnaalase teadlikkuse tõstmise teemal; koostöös osalevad organisatsioonid; arengutegevused ja kogemuste vahetamine; seadusandlusest, poliitikatest ja strateegiatest tulenevate keskkonnamõju kohta koostatud uuringud/hinnangud. Kui hinnata vaid numbreid nende indikaatorite taga, siis keskkonnaalaste projektide peale kokku loodi uusi keskkonnaalaseid organisatsioone 80% rohkem algsest eesmärgist; arendati edasi keskkonnaalast koostööd kõigi projektide peale kokku 36% rohkem algsest eesmärgist; keskkonnaalase teavitus- ja õppetegevusega tegeleti 27% rohkem kui eesmärk ette nägi; koostöös osalevaid organisatsioone oli 18% rohkem kui algsest planeeriti; arengutegevusi ja kogemuste vahetamist 78 % rohkem kui oli eesmärk. Vaid seadusandlusest, poliitikatest ja strateegiatest tulenevate keskkonnamõju kohta koostatud uuringute ja hinnanguid koostati 5% vähem kui algsest planeeriti (vt Lisa 1). Projekti lõpparuandest ei tulnud välja, et oleks loodud registreeritud koostöövormid (v.a kahe projekti puhul), mis oleksid tõenäolisemalt jätkusuutlikumad. Küsitluses vastanud projektipartnerid hindasid küll indikaatorite määramist vahemikus 1-5 keskmiselt 4,40, kuid tunnistasid, et indikaatorite määramisega tegelesid peamiselt projekti juhtpartnerid, kes kogu projekti kohta raha taotlevad. Lõpparuannetes oli küll tegevusi, teavitusmaterjale, uuringuid ja seotud organisatsioone loetletud, kuid tegelikke numbreid sealt kontrollida ei saanud. Dokumente analüüsisid selgus, et mõne indikaatori puhul oli juba eesmärgiks seatud 0. Siis ei oleks mõtet seda indikaatorit üldse kajastada. Programmi poolt peaks määrama indikaatorite süsteemi, mille alusel oleks tõesti reaalselt lõpparuannetest võimalik hinnata, kas keskkonnaalaseid tegevusi, kogemuste vahetamist, keskkonnamõjuhinnanguid, koostöös olevaid organisatsioone, asutatud uusi organisatsioone ja edasi arendatud keskkonnaalast koostööd, mis numbrite järgi väga suures osas aset leidis, tõesti ka sisuliselt sellisel hulgal toimus.

Projektide asjakohasust hinnati selle alusel, kas projekti tegevus sobis programmi prioriteetsete suundade alajaotustesse – „Roheline energia“ ja „Puhas ja elujõuline meri“; kui oluline oli projekt keskkonnaalasel ja kas reaalselt tehti midagi valdkonna heaks ära.

Tõhususe hindamisel võeti aluseks teadlikkuse tõstmine ja kas projekti tulemusi kajastati meedias laiaulatuslikult ning kas väljundiks oli seadus vm direktiivist tulenev dokument. Tulemuslikkuse/jätkusuutlikkuse hindamise kriteeriumiteks olid koostöövõrgustike teke, kas need jätkasid ka peale projekti ja kas on plaanis jätkuprojekte. Vastavalt tulemustele selgus, et 7 projekti olid asjakohased, 23 projekti olid mõõdukalt asjakohased ja 6 projekti olid väheasjakohased. Siin tekitas küsimusi, kui olulised olid projektid keskkonnaalaselt ja mis reaalselt ära tehti. Esines dokumentide väljatöötamist; pilootprojekte, mis puudutas väga väikest ala; merepääste operatsioonide projekte, laevadel töötamise turvalisust. Projekte, mis tegelesid otseselt Läänmere kaitsega, mis kuulub esimese prioriteedi alla, oli vähe. Selle tõttu olid vaid 7 projekti asjakohased. Analüüsi põhjal osutus 3 projekti mõõdukalt tõhusaks ja 33 projekti vähetõhusaks seetõttu, et oli täidetud vaid 1 kriteerium kolmest. Ühelgi projektil ei olnud 3 kriteeriumit korraga täidetud. Tulemuslikkuse/jätkusuutlikkuse hindamisel selgus, et 3 projekti olid tulemuslikud/jätkusuutlikud, 9 projekti olid mõõdukalt tulemuslikud/tõhusad ja 21 projekti olid vähe tulemuslikud/jätkusuutlikud. Väga vähe projekte olid tulemuslikud seetõttu, et ei olnud täidetud kõik kriteeriumid. Enamjaolt ei olnud jätkuvaid koostöövõrgustikke ja jätkuprojekte planeerimisel. Lõpparuandeid analüüsiti ka keskkonnaalaste ja koostööst lähtuvatest kriteeriumitest. Sealt selgus, et kriteeriumid „Arengevajadused ja rahvusvaheline kogemuste vahetamine“, „Teavitatus või õppetegevus“ ja „Välisprojektipartnerite kaasamine“ oli täidetud kõigi 36 projekti puhul. „Registreeritud koostöövorm“ ja „Koostööd arendati uusi liikmeid kaasates või valdkonda/koostöövormi muutes“ olid esindatud vaid 2 projektil ning „Keskkonnamõjude-, strateegiate- või poliitikate kohta koostatud hinnangud“ oli täidetud 11 projektil (vt Joonis 2). Seega saab väita, et tegu on tõesti piiriülese koostööga, kus kõik Eesti projektipartnerid on kaasanud oma projektitegevust läbi viies piiriüleseid projektipartnereid.

4.1 Küsitlused ja intervjuud

Küsitlus saadeti 31 projektipartnerile, kelle projekt kuulus esimese prioriteedi „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ alla ja küsimused puudutasid peamiselt projektipartnerite vahelist koostööd ja indikaatoreid (vt Lisa 3). Küsitlust saates tuli koheselt 8 vastust, et meiliaadress ei tööta, mis näitab, et projektiga seotud kontakt enam ei toimi. Küsitlusele vastati vaid 4 projekti kohta, millele lisati 2 projekti, mille kohta viidi läbi süvaintervjuu. Keskmise hinnangu koostööle ja indikaatoritele oli 4,29 vahemikus 1-5, kus 1 oli kõige vähem rahul ja 5 kõige rohkem rahul. Kuna projektipartnereid, kes vastasid, oli väga vähe, siis ei ole see tulemus väga kaalukas. Intervjuudest selgus põhjalikumalt, et koostöö erinevate organisatsioonide vahel toimus hästi, eriti peale seda, kui oli saavutatud lai meediakaja. Planeeritakse

jätukuprojekte ja kontaktid on säilinud isegi peale inimeste lahkumist asutusest.

4.1 Programmi prioriteetide ja eemärkide analüüs

Kõikide Kesk-Läänemere programmi 2007-2013 keskkonnaalaste projektide eelarve oli 42 089 703 eurot. Keskmiselt kulus esimese prioriteedi peale 1,19 miljonit eurot, teise prioriteedi peale 1,19 miljonit eurot ja kolmanda prioriteedi peale 0,9 miljonit eurot. Keskmiselt kulus ühe keskkonnaalase projekti peale, kus osalesid Eesti projektipartnerid, 1,17 miljonit eurot.

Programmi prioriteetide ja eemärkide hindamisel võeti aluseks projektide sisu vastavust programmi dokumendis välja toodud prioriteetidega. Programmi esimese prioriteedi analüüsimisel selgus, et investeringuid ei tehtud üldse, aga samas kõik projektid tegelesid säästava arengu toetamisega. Elukeskkonna kaitse ja tingimuste parandamisega, eriti Läänemere elukeskkonna, tegeles 8 projekti; ühiselt välja töötatud jätkusuutliku keskkonnaga 23 projekti; keskkonnateadlikkuse tõstmisega 26 projekti; õigusaktide planeerimisega 6 projekti; saaste ja ummiku vähendamisega 3 projekti; katastroofide vähendamise tegevustega ja 8 projekti. Arvestades programmi eesmärke, peaks rohkem tegelema Läänemere kaitse ja kliimaprobleemidega. Programmi teise prioriteedi all tegutses 7 projekti – ettevõtlusvõimalustega saartel 2; tööjõu vaba liikumise ja rakendamisega 2; keskkonnaprobleemidega integreeritult haridusse ja majandustegevustesse 4; piiriülese potentsiaali kasutamise ja võrgustike loomisel 3; transpordi ja IKT süsteemide ligipääsetavuse ja arenguga 5 ja konkurentsivõime ja jätkusuutliku majanduskasvu, innovatsioonil ja ligipääsetavusel 6 projekti. Seal peaks üle vaatama keskkonnaalased eesmärgid, see peaks rohkem teise prioriteedi eesmärkides kajastuma või selgemalt välja tulema. Programmi kolmanda prioriteedi „Aktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“ all osales vaid 2 projekti. Elanike parema elukeskkonna loomise kriteeriumid täitsid mõlemad projektid; turvalisuse, organiseeritud kuritegevuse, kultuurilise aktiivsuse ja ühtekuuluvustunde suurendamise kriteeriumite all osales üks kahest projektist. Selle prioriteedi eesmärkides tuleks ka täpsemalt keskkonnaga olev seos määratleda.

Kokkuvõte

INTERREG koostööprogramme on uuritud varemgi – Iirimaal, kus analüüsiti piiri olulisust, koostööd kohalike asutustega, takistusi [17]; territoriaalset mõju neljas aspektis, piiriülest olukorda Portugali-Hispaania ja Norra-Rootsi näitel [20]. INTERREG Kesk-Läänemere programmi mõju rahvusvahelisele koostööle varem teadaolevalt käsitletud ei ole.

Kuna keskkonna probleemide puhul nagu Läänemere seire ja kaitse ning kliimamuutuste lahendamiseks ei piisa ühe asutuse või isegi riigi võimekusest, siis oligi antud töö eesmärgis välja selgitada, kas Kesk-Läänemere programm suutis keskkonnavaldkonnas koostööd erinevate organisatsioonidega suurendada.

Töö raames kajastati Läänemere seisundit, kliimasoojenemist, toodi välja varasemad uuringud koostööprogrammides, statistika Kesk-Läänemere 2007-2013 programmi keskkonnavalaste projektide kohta; analüüsiti programmi poolt määratud väljundiindikaatoreid, programmi eesmärke, toetussuundi, koostöö kriteeriumeid, viidi läbi küsitlused ja intervjuud. Jõuti järeldusele, et programmi poolt peaks määrama indikaatorite süsteemi, mille alusel oleks võimalik hinnata, mis tegevused on numbrite taga. Üks koostöö tulemuslikkuse kriteerium on jätkusuutlikkus ja registreeritud koostöövorm oleks kindlasti jätkusuutlikum kui suusõnalised kokkulepped projekti lõpus. Küsitluse puhul selguski, et 8 inimesel 31-st ei töötanud enam meiliaadress, mis oli projektis kontaktiks lisatud. Samas tuli välja nii lõpparuannete, indikaatorite, kui ka küsitluste ja intervjuude põhjal, et projektipartnerid on kaasanud projektitegevust läbi viies piiriüleseid projektipartnereid, seega saab väita, et INTERREG Kesk-Läänemere programm on mõjutanud keskkonnavalast rahvusvahelist koostööd.

Summary

There have been studied INTERREG co-operations programs in Ireland and the situation on borders of Portugal-Spain and Norway-Sweden. Central Baltic Programmes impact on the environmental international cooperation have not researched before.

It is crucial to co-operate on environmental issues like protection of the Baltic Sea and climate changes, because one country could not do much alone in this matter. That was the reason to study international co-operation in the Central Baltic Programme in the programme period 2007-2013.

There have been analyzed output indicators, priorities and objectives for Central Baltic Programme, made interviews and sent polls to the project partners.

Conclusion is that INTERREG co-operation program has impact on the environmental co-operation.

Kasutatud kirjandus

1. Siseministeerium 2009. Euroopa territoriaalse koostöö programmid Eestis 2007-2013. Tallinn. 56 lk.
2. Central Baltic INTERREG IVA Programme 2007-2009. 23.03.2011. Cross-border co-operation under the European Territorial Co-operation Objective. Project Applicant's Programme manual. Version 6.0. lk 99
3. Central Baltic INTERREG IVA 2007-2013 Programmi kodulehekülg <http://projects.centralbaltic.eu/> (24.05.2016)
4. L.Mallene. 2013. Läänemeri pääses napilt ajaloo suurimast katastroofist <http://ekspress.delfi.ee/kuum/laanemeri-paases-napilt-ajaloo-suurimast-katastroofist?id=67130056> (20.04.2016=)
5. Tallinna Tehnikaülikooli Meresüsteemide Insituut OÜ . 2015. Riikliku arengukava „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“ keskkonnamõju strateegiline hindamine. Tartu-Tallinn. 167 lk.
6. Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030 lk 60
7. Henn Ojaveer, Andres Jaanus, Brian R. MacKenzie, Georg Martin, Sergej Olenin, Teresa Radziejewska, Irena Telesh, Michael L. Zettler, Anastasija Zaiko. 2010. Status of Biodiversity in the Baltic Sea .
8. HELCOM (2009) Biodiversity in the Baltic Sea – An integrated thematic assessment on biodiversity and nature conservation in the Baltic Sea. HELCOM. 188 lk
9. I. Mölder. 2014. „Eesti energiamajanduse arengu kava aastani 2030“ keskkonnamõju strateegiline hindamine
10. BEMIP Memorandum of Understanding . 08.06.2015.

11. Rahandusministeeriumi koduleht <http://www.fin.ee/regionaalareng-ja-poliitika>
(25.05.2016)
12. IPPC kliimaraport http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg1/WG1AR5_Chapter06_FINAL.pdf (25.05.2016)
13. IPPC koduleht <http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg1/> (25.05.2016)
14. Prioriteetse suuna “Pikk ja kvaliteetne tööelu” meetme I.3.I “Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine” avatud taotlusvoorudest saanud projektide hindamine (Tartu Ülikool, 2014).
15. Kesk-Läänere piirkonna programmi dokument *Cross-border co-operation programme under the European Territorial Co-operation objective* November 2007
16. Meetme „Tervislike valikute ja eluviiside soodustamine“ hindamine hindamisraport. (Ernst & Young 31.08.2012)
17. Brigid Laffan and Diane Payne . 2003. INTERREG III and Cross-Border Cooperation in the Island of Ireland
18. Jan Henrik Nilsson , Lena Eskilsson & Richard Ek Creating Cross-Border Destinations: Interreg Programmes and Regionalisation in the Baltic Sea Area lk 156
19. Eduardo José Rocha Medeiros. 2009. Old vs recent cross-border cooperation: Portugal-Spain and Norway-Sweden.
20. Jean-Paul Ducrotoy, Michael Elliott.2008.The science and management of the North Sea and the Baltic Sea: Natural history, present threats and future challenges.
21. Geoffrey P. Hammonda, Shashank M. Seth a Carbon and environmental footprinting of global biofuel production
22. Interreg Central Baltic. Programme document Central Baltic Programme 2014-2020. 16.12.2014

23. European Comssion. Regional Policy.
http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/cooperation/index_et.htm
(25.05.2016)
24. U.Paet. 03.2014. Diplomaatia. Eesti 10 aastat Euroopa Liidus -head ja vead ning kuidas edasi. Nr127.
25. G.Bradley Guy, Charles J.Kilbert. 1998.Developing indicators of sustainability:US experience.

LISA 1
Indikaatorite hinnang

Indikaator	Esinenud projekte	Eesmärk	Lõpptulemus	Kokku	Eesmärk lõpptulemusest	Ületatud/puudu algsest eesmärgist (%)
Asutatud uued keskkonnaalased organisatsioonid	18	178	321	-143	-0.80	80%
Edasi arendatud keskkonnaalane koostöö	18	189	257	-68	-0.36	36%
Teavitus- või õppetegevus keskkonnaalase teadlikkuse tõstmise teemal	17	637	808	-171	-0.27	27%
Koostöös osalevad organisatsioonid	23	842	992	-150	-0.18	18%
Arengutegevused ja kogemuste vahetamine	7	63	112	-49	-0.78	78%
Seadusandlusest, poliitikatest ja strateegiatest tulenevate keskkonnamõju kohta koostatud uuringud ja hinnangud	7	20	19	1	0.05	-5%
Esinenud indikaatorite arv	90				keskmine	39%

LISA 2
Projektide hinnang

Jrk nr	Projekt	Asjakohasus (kas tegevus sobis programmi prioriteetse suuna (Green energy/Virgous Sea) alajaotusesse Teised Haridus, Väikeettevõtlus, Heaolu, Kultuuripärand? Kui oluline keskkonnaalaselt? Kas reaalset tehti midagi ära valdkonna jaoks)1-3	Tõhusus (teadlikkuse tõstmine, laiapõhjaline meedia kajastus seadus/direktiivist tulenev dokument?) 1-3	Tulemuslikkus/jätkusuutlikkus (uued koostöövõrgustikud? Jätkuvad koostöövõrgustikud? Jätkuvad jätkuprojektid? 1-3
1	Eco-support activity	2	1	1
2	Health	2	1	1
3	Susbio	2	1	1
4	W-Fuel	2	1	2
5	Woodenergy	2	1	1
6	Active Wetlands	2	1	1
7	Act4mybalticsea	2	1	2
8	Baces	1	1	1
9	Balticdiversity	2	1	1
10	balticSeachallenge	2	2	1
11	Balticseanow.info	2	1	1
12	Becosi	2	1	2
13	Combat	3	2	2
14	Coffreen	2	1	1
15	Ecohousing	2	1	1
16	Enef	2	1	3
17	Enpos	2	1	2
18	Ensaco oil spill	3	1	2
19	Ges-reg	2	1	1
20	Green island	2	1	1
21	H-ttransplan	2	1	2
22	Healfish	2	1	3
23	Hispires	3	1	1
24	Marlin	2	1	2
25	Mimic	3	1	1
26	Minwa	2	1	1
27	Natureship	3	1	1
28	Ollirisk	3	1	1
29	Penta	0	1	1
30	Rima	2	1	1
31	Safe Baltic Cruises	0	1	1
32	Snoop	1	1	2
33	Snowbal	2	1	1
34	Stoca	3	2	2
35	Vosabase	0	1	2
36	Vomare	0	1	3
KOKKU			69	53

1	vähetõhus
2	mõeldukalt tõhus
3	tõhus

Projektid Eco-support activity, Susbio, Woodenergy, Active Wetlands, Act4mybalticsea, Balticdiversity, BalticSeaChallenge, Balticseanow.info, Becosi, Combat, Cofreen, Ecohousing, Enef, Enpos, EnSaCo Oil Spill, GES-REG, Green Islands, Healfish, Hispares, Marlin, Mimic, Minwa, Naturship, Oilrisk, Snoop, Snowbal, Vomare

Palun hinnake 5-palli süsteemis allolevaid teemasid lähtudes organisatsioonide omavahelisest koostööst keskkonnavaaldkonnas, kus 1 on kõige vähem ja 5 kõige rohkem. Kui projektist oli pigem koostööle ja keskkonnale kahju, siis palun hinnake vahemikus (-1)-(-5). Kui projekt pigem ületas ootusi koostöö ja keskkonna osas, siis palun hinnake vahemikus 5-10. Kui tahate lisada kommentaari või mõne küsimuse puhul ainult ei/jah vastuse, siis lisage see *Kommentaari* lahtrisse.

Küsimused	1-5	Keskmine	(-1)-(-5)	Keskmine	6-10	Keskmine	Kommentaari
1 Kas projekti partneri aruandes töölehel <i>Indicators</i> kajastunud väljundiindikaatorite [näiteks organisatsioonide omavaheline koostöö (<i>organisations involved in co-operations</i>). <i>Number of organisations</i>] ja tulemusindikaatorite (näiteks <i>Koostöövõimalused ja võrgustikud on jätkusuutlikud ka peale ERDF rahastuse lõppu</i>) väärtus määrati juhtpartneri poolt või arutati neid ka projektpartnerite vahel?	14	4.67					
2 Kuidas hindate programmi poolt määratud väljundi/tulemusindikaatoreid? Kas nende põhjal on reaalselt võimalik mõõta nn. pehmete projektide tulemusi?	22	4.40					
3 Kas projekti jooksul loodi registreeritud koostöövõrgustikke (MTÜ-d, katuseorganisatsioonid vms)?							
4 Kas koostöö erinevate organisatsioonide vahel põhines olemasolevate kontaktide põhjal või loodi projekti käigus täiesti uusi koostöövõrgustikke?	12	4.00	-5	-5.00			
5 Kas peale projekti lõppu koostöö jätkus või hoopiski katkes (st tehti enne projekti koostööd ja selle tõttu ka projekti jooksul, aga hiljem enam mitte)?	22	4.40			6	6	
6 Kas seminaridele sõideti kohale lennuki/laevaga või korraldati veebiseminare?	19	4.75					
7 Kas seminaride käigus leiti uusi koostööpartnereid?	18	4.50					
8 Kas seminaridele sõitmise/korraldamise eesmärgiks oli koostöövõrgustikku suurendamine?	18	4.50					
9 Kas projekt suurendas keskkonnateadlikkust?	24	4.80					
10 Kas midagi tehakse asutuses nüüd peale projekti teisiti (uute materjalide, tarkvara kasutus vms)?	17	3.40					
11 Kuidas hindate isikliku kasu projektist?	18.00	3.60					
12 Kas on plaanis jätkuprojekte või uusi projekte INTERREG programmidest uuel perioodil?	23	4.60					
13 Kas projekt täitis toetussuunaga "Turvaline ja tervislik elukeskkond" ettenähtud eesmärgi?	22	4.40					
14 Kuna tegu oli keskkonnaalase projektiga, siis palun hinnake, kas sellest projektist oli midagi keskkonnale ka reaalselt kasu?	19	3.80					
15 Kuidas hindate programmi poolt määratud väljundi/tulemusindikaatoreid? Kas nende põhjal on reaalselt võimalik mõõta nn. pehmete projektide tulemusi?	21	4.20					
16 Kas on mõni soovitus, mida saaks programm teha paremini (koostöö ja keskkonna seisukohast) järgmisel programmiperioodil?	0	0.00					
	269	4.29	-5	-5.00	6	6	

LISA 4

Programmi I prioriteet

Turvaline ja tervislik elukeskkond	Toetusuund	Elukeskkonna kaitse ja tingimuste parandamine, eriti Läänmere elukeskkonna kvaliteet.	Ühiselt välja töötatud jätkusuutlik terviklik keskkond	Investeeringud, et vähendada naftareostuse, ohtlike ainete, jäätmekäitluse mõju	Keskonnateadlikkuse tõstmine läbi praktilise tegevuse	Koostöö õigusaktide loomisel, planeerimisel	Saaste ja ummikute vähendamine	tegevused katastroofide vähendamiseks	säästva arengu toetamine, tegevused loodusliku ja füüsilise keskkonna seisundi parandamiseks
1	Eco-support activity	1.3	0	0	1	1	0	0	1
1	Susbio	1.3	1	0	1	0	1	0	1
1	Woodenergy	1.2	0	0	0	1	0	0	1
1	Active Wetlands	1.3	0	0	1	0	0	0	1
1	Act4mybalticsea	1.5	1	0	1	0	0	0	1
1	Balticdiversity	1.1	0	0	1	0	0	1	1
1	balticSeachallenge	1.1	1	0	1	1	0	0	1
1	Balticseanow.info	1.1	1	0	1	0	0	0	1
1	Becosi	1.2	0	0	1	0	0	0	1
1	Combat	1.1	0	0	1	0	0	0	1
1	Cofreen	1.2	0	0	1	0	1	0	1
1	Ecohousing	1.1	0	0	1	0	0	0	1
1	Enef	1.2	0	0	1	1	0	0	1
1	Enpos	1.3	0	0	0	0	0	0	1
1	Ensaco oil spill	1.2	1	0	1	0	0	1	1
1	Ges-reg	1.2	1	0	1	0	0	0	1
1	Green island	1.6	0	0	1	0	0	0	1
1	Healfish	1.3	0	0	0	1	0	1	1
1	Hisparés	1.6	0	0	1	0	0	1	1
1	Marlin	1.1	0	0	1	0	0	1	1
1	Mimic	1.2	0	0	1	0	0	1	1
1	Minwa	1.3	0	0	1	0	0	0	1
1	Natureship	1.2	0	0	1	0	0	0	1
1	Ollirisk	1.3	1	0	1	1	0	1	1
1	Snoop	1.3	0	0	1	0	1	0	1
1	Snowbal	1.1	1	0	1	0	0	0	1
1	Vomare	1.4	0	0	0	0	0	1	1
27	KOKKU		8	0	23	26	3	8	27
Täidetud kõigist prioriteedi projektidest			30%	85%	96%	22%	11%	30%	100%

- 1.1 toetusuund Suurenenud keskkonnateadlikkus ja keskkonnavaliste ekspertide vahetamine
- 1.2 toetusuund Toetus säästvale ruumilisele planeerimisele ja keskkonnakorraldusele
- 1.3 toetusuund Looduskeskkonna säilitamine ja selle tingimuste parandamine
- 1.4 toetusuund Vastutuse võtmine meie ühise füüsilise keskkonna eest
- 1.5 toetusuund Jätkusuutlik infrastruktuur
- 1.6 toetusuund Keskkonnateadlikkuse etõstmise (uute viiside leidmine)

Projektid	Prioriteetid			Toetusuunad												
	1	2	3	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2.	2.3	2.4	3.1		
Eco-support activity	1															
Health		1				1									1	
Susbio	1					1										
W-Fuel		1										1				
Woodenergy	1				1											
Active Wetlands	1					1										
Act-4mybalticsea	1							1								
Bares		1														
Balticriversity	1					1										
balticSeachallenge	1					1										
Balticseanow.info	1					1										
Becosi	1					1										
Combat	1					1										
Cofreen	1					1										
Ecohousing	1					1										
Enef	1					1										
Enpos	1					1										
Ensaeco oil spill	1					1										
Geos-reg	1					1										
Green Island	1					1			1							
H-ttransplan		1														
Healfish	1					1										
Hipares	1					1										
Marlin	1					1										
Mimic	1					1										
Minwa	1					1										
Natureship	1					1										
Olrisk	1					1										
Penta		1								1						
Rima		1														
Safe Baltic Cruises		1													1	
Snoop	1					1										
Snowbal	1					1										
Stoca		1														
Vosabase		1													1	
Vomare	1					1										
KOKKU	27	7	2	7	8	8	8	8	8	1	1	1	1	2	2	

- 1. prioriteet turvaline ja tervislik elukeskkond
- 2. prioriteet majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovatiivne regioon
- 3. prioriteet atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad

Suurenenud keskkonnateadlikkus ja keskkonnaalaste ekspertide vahetamine
1.1 toetusuund Toetus säästvale ruumilisele planeerimisele ja keskkonnakorraldusele
1.2 toetusuund Looduskeskkonna säilitamine ja selle tingimuste parandamine
1.3 toetusuund Vastutuse võtmine meie ühise füüsilise keskkonna eest
1.4 toetusuund Jätkusuutlik infrastruktuur
1.5 toetusuund Keskkonnateadlikkus etöstmise (uute viiside leidmine)
1.6 toetusuund Siseste ja välise juurdepääsu parandamine
2.1 toetusuund Uhenduste parandamine programmi piirkonnas
2.2 toetusuund Innovaatilise ja konkurentsivõimelise keskkonna loomine ja toetamine
2.3 toetusuund Saarestike ja saarte liigipääsu parandamine ja teadlikkuse tõstmine
2.4 toetusuund Elamistingimuste parandamine ja suurenenud sotsiaalne kaastatus
3.1 toetusuund

Turuline ja tervislik elukeskkond	Toetusuund	Elukeskkonna kaitse ja tingimuste parandamine, eriti Läänmere elukeskkonna kvaliteet.	Ühiselt välja töötada jätkusuutlik terviklik keskkond	investeeringud, et vahendada naftareostuse, ohlike ainete, jäätmekäitluse mõju seonduvalt	keskkonnateadlikkuse tõstmine praktilise tegevusega seonduvalt	Koostöö õigusaktide loomisel, planeerimisel	saaste ja ummikute vähendamine ja energiatõhusus	tegevused peaksid vähendada katastroofe, atraktiivsem külastajatele	eesmärk toetada säästvat arengut ja loodusliku ja füüsilise keskkonna seisundi parandamist	
1	Eco-support activity	1.3	1	0	1	1	0	0	1	
1	Susbio	1.3	1	0	1	0	1	0	1	
1	Woodenergy	1.2	0	0	1	0	0	0	1	
1	Active Wetlands	1.3	0	0	1	0	0	0	1	
1	Act4mybalticsea	1.5	1	0	1	0	0	0	1	
1	Balticdiversity	1.1	0	0	1	0	0	1	1	
1	balticSeachallenge	1.1	1	0	1	1	0	0	1	
1	Balticseanow.info	1.1	1	0	1	0	0	0	1	
1	Becosi	1.2	0	0	1	0	0	0	1	
1	Combat	1.1	0	0	1	1	0	0	1	
1	Cofreen	1.2	0	0	1	0	1	0	1	
1	Ecohousing	1.1	0	0	1	0	0	0	1	
1	Enef	1.2	0	0	1	1	0	0	1	
1	Enpos	1.3	0	0	0	0	0	0	1	
1	Ensaco oil spill	1.2	1	0	1	1	0	1	1	
1	Ges-reg	1.2	1	0	1	0	0	0	1	
1	Green island	1.6	0	0	1	0	0	0	1	
1	Healfish	1.3	0	0	0	1	0	1	1	
1	Hispares	1.6	0	0	1	0	0	1	1	
1	Marlin	1.1	0	0	1	0	0	1	1	
1	Mimic	1.2	0	0	1	0	0	1	1	
1	Minwa	1.3	0	0	1	0	0	0	1	
1	Natureship	1.2	0	0	1	0	0	0	1	
1	Ollrisk	1.3	1	0	1	1	0	1	1	
1	Snoop	1.3	0	0	1	0	1	0	1	
1	Snowbal	1.1	1	0	1	0	0	0	1	
1	Vomare	1.4	0	0	0	0	0	1	1	
27	KOKKU	8	23	0	26	6	3	8	27	
Täidetud kõigist prioriteedi projektidest			29.63%	85.19%	0.00%	96.30%	22.22%	11.11%	29.63%	100.00%

- 1.1 toetusuund Suurenenud keskkonnateadlikkus ja keskkonnamõju ekspertide vahetamine
- 1.2 toetusuund Toetus säästvale ruumilisele planeerimisele ja keskkonnakorraldusele
- 1.3 toetusuund Looduskeskkonna säilitamine ja selle tingimuste parandamine
- 1.4 toetusuund Vastutuse võtmine meie ühise füüsilise keskkonna eest
- 1.5 toetusuund Jätkusuutlik infrastruktuur
- 1.6 toetusuund Keskkonnateadlikkuse tõstmine (uute viiside leidmine)

LISA 5

Programmi II prioriteet

Konkurentsiõimeline ja innovatiivne regioon	Toetusuund	Ettevõtlusvõimalused, eriti saarte.	Tööjõu vaba liikumine ja parem rakendamine	Keskonnaprobleemidega tegelemine, mis on integreeritud haridusse ja majandustegevustesse.	Piiriülese potentsiaali kasutamine võrgustike loomisel, sh ühised strateegiad. Keskonnasäästlik kohapeal tootmine ja tarbimine.	Transpordi ja IKT süsteemidele ligipääsetavus ja areng	Meetmed, mis peaks parandama konkurentsiõimete, põhinema jätkusuutlikul majanduskasvul, innovatsiooni, ligipääsetavusel
1 W-Fuel	2.3	1	0	0	1	0	1
1 Baces	2.4	1	1	0	1	1	1
1 H-ttransplan	2.2	0	1	1	0	1	1
1 Penta	2.1	0	0	1	0	1	1
1 Rima	2.2	0	0	1	0	0	0
1 Stoca	2.3	0	0	1	1	1	1
1 Vosabase	2.4	0	0	0	0	1	1
7 KOKKU		2	2	4	3	5	6
Täidetud kõigist prioriteedi projektidest		29%	29%	57%	43%	71%	86%
2.1 toetusuund Siseste ja välise juurdepääsu parandamine							
2.2 toetusuund Ühenduste parandamine programmi piirkonnas							
2.3 toetusuund Innovaatilise ja konkurentsiõimelise keskkonna loomine ja toetamine							
2.4 toetusuund Saarestike ja saarte ligipääsu parandamine ja teadlikkuse tõstmine							

Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad	Toetusuund	Elanike parema elukeskkonna loomine, sh tervis, heaolu, turvalisus, kultuuridevaheline koostöö, programmiipiirkonna ühtekuuluvuse suurendamine. Elukvaliteedi tõus on oluline säästliku arengu aspekt	Turvalisus	Võrdsete võimaluste loomine	organiseeriutud kuritegevus, koostöö olulisus	Kultuuriline aktiivsus, inimeselt-inimesele koostöö	Tugevdada olemasolevaid kultuuri ja ajaloolisi sidemeid, ühtekuuluvustunnet
1 Health	3.1	1	0	0	0	1	1
1 Safe Baltic Cruises	3.1	1	1	0	1	0	0
2 Kokku		2	1	0	1	1	1
Täidetud kõigist prioriteedi projektidest		100.00%	50.00%	0.00%	50.00%	50.00%	50.00%
3.1 toetusuund							
		Elamistingimuste parandamine ja suurenenud sotsiaalne kaastatus					

LISA 6
 Programmi III prioriteet

Atraktiivsed ja džünaamilised kogukonnad	Toetusuund	Elanike parema elukeskkonna loomine, shervis, heaolu, turvalisus, kultuuridevaheline koostöö, programmipiirkonna ühtekuuluvuse suurendamine.	Turvalisus	Võrdsete võimaluste loomine	Organiseeritud kuritegevuse ennetamine	Kultuuriline aktiivsus	Tugevdada olemasolevaid kultuuri ja ajaloolisi sidemeid, ühtekuuluvustunnet
1 Health	3.1	1	0	0	0	1	1
1 Safe Baltic Cruises	3.1	1	1	0	1	0	0
2 Kokku		2	1	0	1	1	1
Täidetud kõigist prioriteedi projektidest		100.00%	50.00%	0.00%	50.00%	50.00%	50.00%